

Östra Nöbbelöv

Distrikt Östra Nöbbelöv

Östra Nöbbelövs kyrka. Foto: Jorchr/GFDL.

HISTORIA

Utmed den slingrande bygatan, som leder i en mjuk båge söder om nuvarande landsvägen ligger Östra Nöbbelövs gårdar och gathus oregelbundet placerade. Flera gårdar ligger kvar på ursprunglig plats och har bibehållen kringbyggd gårdsform med stensatt gårdsplan. Längor i tegel eller med putsade fasader dominerar men även korsvirket finns representerat. Merparten av byggnadsbeståndet tillhör 1800-talet. I Östra Nöbbelövs kyrkby fanns det före enskiftet 1818 nio gårdar, varav två var övergivna, troligen sedan Gustav Horns krig och härjningar mot danskarna 1644.

Gislöv växte till en större by redan under 1200-talet. Ägorna gick ända ner till havet och omfattade kusten från södra Brantevik till kanten av nuvarande Skillinge. Sommartid gick hästarna på den gemensamma betesmarken hästhagen där rusthållens hästar betade under sommarhalvåret. Den lilla markbiten var under lång tid en viktig del i det riksomfattande system som försörjde Kronan med ryttare och hästar. Delägarna kom från de 10 rusthållen som fanns i Gislöv, även ett rotehåll är omnämnt i gamla protokoll.

Det är egentligen ett Nöbbelövspris som delas ut den 10 december. Alfred Nobel, en av de mest kända svenskarna, härstammar från Nöbbelöv och har fått sitt namn därifrån. Fädernegården Gislöv 27 finns fortfarande kvar i släktens ägo. Alfred Nobels farfars farfar den musikaliskt begåvade Petrus Olai Nobelius (Per Olufsen) var född omkring 1656 i Östra Nöbbelövs församling och man antar att han skapade det latinska efternamnet efter sin hembygd så att Nöbbelöv blev Nobelius. Han skrevs in vid Uppsala universitet 1682 som *Petrus Olai Nobelius e Scania* enligt *Alfred Nobel och hans släkt*, minnesskrift utgiven av Nobelstiftelsens styrelse 1926. Petrus gifte sig med universitetetektors dotter Wendela Rudbeck som han fick åtta barn med. Petrus Olai begravdes 1707 i Uppsala domkyrka. Petrus Olai Nobelius far var bonden Oluf Pedersen, född omkring 1620, som var ägare till ett skattehemman i Gisslöv by. Han finns upptagen i 1662 års jordebok. Olof Pederssons far var

bonden Petrus, c 1590-1650, som också bodde på och brukade Gislöv 27. Alfred Nobels farfar, provinsialläkaren i Gävle, Immanuel Nobel, 1757-1839, var den som förkortade efternamnet Nobelius först till Nobell och sedan till Nobel under mitten av 1780-talet.

Aldred Nobel med anor från Gislöv. Foto: Wikimedia.

På ägora vid stranden i Brantevik hade Fältkommissarie Holst och Fact. Balt. Weduvar år 1724 anlagt en blygruva som var i drift i 15 år då den inte lönade sig längre utan lades ned. Vid havsstranden fanns en stor stenhög, Branta Rör kallad, där byborna under några år hämtade sten till en täppning. Under arbetet hittade de fyra mycket stora, flata och uppresta stenar där det fanns en urna och ett *ofanteligt handfång af ett Swärd*, av det drog man slutsatsen att en viktig man hade fått sin sista viloplats här. Det imponerande bronsåldersröset Brantarör, som närmast kan jämföras med Kiviksgraven, är idag utplånat.

Enskifte genomfördes i Gislöv 1810 och 1815 och i Östra Nöbbelöv. 1818. Socknen hade då 37 hemmansbrukare. Enskiftet var klar 1816 i samband med utflyttningen var det möjligt att dela på gårdarna mellan exempelvis syskon. Gårdarnas numrering behölls och en siffra lades till vid nybyggnation eller delning. Av de 22 utflyttade gårdarna bildades cirka 32 nya fastigheter. Vägar drogs från byn till de utskiftade gårdarna. På Generalstabskartan från 1861 finns en ny väg mellan Gislöv och Skillinge, dagens väg mellan Skillinge och Brantevik fanns inte utan en enkel väg följde kusten. Vägen genom Gislövs by ändrades och sträckan som förband Branteviksvägen med Gnalösvägen lades igen och trafiken leddes in mot byns centrum.

Huset med Karnelunds krog i Gislöv, byggt 1876, har varit affär, telegrafstation och bensinstation och alltid kallats för Vrian. Namnet Vrian föll sig naturligt eftersom huset ligger där allfartsvägen vrider sig åt olika håll mot Skillinge, Brantevik, Borrby och Simrishamn.

Ett par hundra meter söder om Branteviks samhället lät marinen uppföra, en vad man kallade signalstation i början på 1940-talet. Byggnaderna skulle vara av trä, vilket är unikt för trakten, och byggas av lokala snickare. När utrustningen var på plats bemannades den av en flaggstyrman och en furir från flottan som skötte driften. I hamnen hade man en snabb motorbåt som använde för att identifiera fartyg. I slutet på 40-talet avriggade man signalstationen och byggnaderna användes istället till förråd fram till att det gjordes ett inbrott. Då tömdes huset helt och blev på 1970 talet sommarstuga vilket det fortfarande är.

PLATSER

Abrahamsgruvan, Stora rör, nedlagd gruva kallad Gullhålet 1786.

Appehög, backe, ättehög väst om Gislövshammar, där det enligt gamla sägner ska finna en guldvagg nedgrävd.

Brantarör, strax söder om Brantevik, inritat som stora stenrösen på Buhrmans karta 1687.

Brantevik, namnet är äldst känt genom ägonamnet Brantewiks Lyckor 1810. Det avsåg ursprungligen en vik i Branta ett äldre ortnamn syftande på den just här bergiga, påfallande branta kuststräckan längs Östersjön.

Gislöv, Gisloue 1100-talets mellersta del, innehåller i efterleden löv, arvegods. Förleden är oklar men det fanns mansnamnet Gisle under vikingatid och medeltid. **Gislövs läge**, Giisloff leigge 1576, Gissloff fiskeleye 1596, namnet är sammansatt av bynamnet Gislöv och läge, fiskeläge.

Jacobs grufva, Gislöv, belagd 1786, där man kan läsa i Kungliga Svenska vetenskapsakademiens handlingar att det fanns såväl bly som gallmåja (zinkhaltig malm). En bit lär finnas bevarad i Kungliga Bergskollegiets mineralsamling.

Rörsbacken, backe i Brantevik där det varit gruvsdrift.

Östra Nöbbelöv, Nybbile 1322, innehåller ett forndanskt nybille, nybygge, vilket kan jämföras med böle. Den nuvarande formen, känd sedan mitten av 1600-talet, har anslutning till de vanliga bebyggelsenamnen på löv. Östra tillades 1885 för att skilja från sockennamnen Norra Nöbbelöv och Västra Nöbbelöv.

LÄS MER

Gislöv: Vår by på Österlen, Karin och Erland Ullstad, 2014.

Jägare, flintsmed, bonde, järnsmed i Gislöv, Märta Strömberg, 1986.

Per Öra: historier från Österlen, Gunnar Åkesson.

Simris och Ö. Nöbbelövs församlingar på Österlen : kyrkohistoriska dokument och bilder, 1982.

Skutor och sjöfolk: om Branteviks segelsjöfart, Ivar Brange, 1978.